УДК 377:159

[https://doi.org/10.33296/2707-0255-9\(17\)-12](https://doi.org/10.33296/2707-0255-9(17)-12)

<https://orcid./0000-0002-5078-1402>

КАПІНУС ОЛЕКСАНДР

кандидат педагогічних наук, доцент;
начальник кафедри морально-психологічного
забезпечення діяльності військ Національної
академії сухопутних військ імені гетьмана
Петра Сагайдачного, м. Львів, Україна

**РЕЗУЛЬТАТИ ФОРМУВАЛЬНОГО ЕТАПУ ПЕДАГОГІЧНОГО
ЕКСПЕРИМЕНТУ ЩОДО ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ
СУБ'ЄКТНОСТІ МАЙБУТНІХ ОФІЦЕРІВ ЗБРОЙНИХ СИЛ УКРАЇНИ**

Анотація. У статті представлено результати статистичного опрацювання даних педагогічного експерименту із формування професійної суб'єктності майбутніх офіцерів у вищих військових навчальних закладах.

Визначено, що проведене експериментальне дослідження дозволило проаналізувати та узагальнити статистичні показники діагностики, визначити рівень сформованості професійної суб'єктності майбутніх офіцерів, перевірити ефективність впровадження комплексної методики формування професійної суб'єктності майбутніх офіцерів та виявити чинники, які мають визначальний вплив на вдосконалення професійної підготовки курсантів у вищих військових навчальних закладах.

Акцентовано увагу на виборі та використанні інструментарію дослідження з урахуванням потреби забезпечення адекватності та валідності майбутніх офіцерів під час навчання у вищих навчальних закладах, виконання обов'язків на первинних посадах офіцерського складу під час проходження стажування та проведення аналізу академічної успішності курсантів протягом навчального року використовувались авторські анкети та опитувальники.

З'ясовано, що за результатами констатувального етапу експерименту має місце переваження низького та середнього рівнів сформованості професійної суб'єктності у майбутніх офіцерів за усіма визначеними критеріями. Проведений аналіз одержаних результатів формувального етапу експериментального дослідження після впровадження в освітній процес комплексної методики формування професійної суб'єктності свідчить про позитивні статистично достовірні зміни у рівнях сформованості професійної суб'єктності за усіма виокремленими критеріями: ціннісно-мотиваційним, когнітивно-ресурсним, діяльнісно-поведінковим та рефлексивно-оцінним.

Здійснена перевірка одержаних результатів експериментального дослідження за допомогою методів математичної статистики на основі критерію Колмогорова-Смірнова дозволила підтвердити ефективність

запровадженій в процес військово-професійної підготовки майбутніх офіцерів комплексної методики формування професійної суб'єктності.

Ключові слова: курсант, майбутній офіцер, формувальний експеримент, критерії, показники, рівні, освітній процес, вищий військовий навчальний заклад.

Вступ. Вимоги до сучасного офіцера передбачають належний рівень сформованості особистих та професійних якостей як фахівця «з високим рівнем професіоналізму, компетентності, інтелектуального розвитку, загальної та військово-професійної культури» [3], якість підготовки якого визначає обороноздатність держави, її спроможність до захисту національних інтересів. Однією із визначальних якостей майбутніх офіцерів є професійна суб'єктність. Формування професійної суб'єктності майбутніх офіцерів як інтегративної професійно важливої якості відбувається в процесі набуття військової освіти під час навчання у вищих військових навчальних закладах, проте сформована система військово-професійної освіти, педагогічні вимоги та ставлення до курсантів з боку професорсько-викладацького та адміністративно-командного складу не в повній мірі відповідають цілям підготовки офіцера, формування суб'єктних якостей курсантів розглядається як другорядне та не пріоритетне завдання.

Одним із оптимальних варіантів розв'язання обумовленої проблеми є запровадження в освітній процес вищих військових навчальних закладів комплексної методики формування професійної суб'єктності майбутніх офіцерів та експериментальна перевірка її ефективності.

Мета статті: статистичне опрацювання та узагальнення емпіричних даних педагогічного експерименту щодо формування професійної суб'єктності майбутніх офіцерів у вищих військових навчальних закладах.

Актуальна потреба пошуку шляхів створення оптимальних умов формування професійної суб'єктності майбутніх офіцерів в процесі військово-професійної підготовки обумовлює необхідність впровадження дієвих механізмів її формування, одним із яких є реалізація комплексної методики

формування професійної суб'єктності майбутніх офіцерів та перевірка її ефективності. У трактуванні дефініції «професійна суб'єктність майбутнього офіцера», сутність якої на думку В. Ягупова, «полягає у позитивному самосприйнятті та самовідношенні, а також самодетермінації та саморегуляції у професійній діяльності» [4] професіонала та майбутнього офіцера зокрема, ми виходимо із позицій, що це інтегративна професійно важлива якість, яка ґрунтується на позитивному самопізнанні, рефлексії, саморефлексії і визнання офіцером у себе діяльних, активно перетворювальних цілеспрямованих можливостях для самоактуалізації в професійній сфері і визначає його здатності до самодетермінації та саморегулювання професійної активності у військових підрозділах відповідно до зовнішніх (згідно з вимогами формалізованих документів) та внутрішніх критеріїв ефективності та доцільності в ситуаціях, які передбачають, з одного боку, певну свободу вибору дій, а з іншого – відповідальність за результати своєї діяльності як суб'єкта військового управління.

Формування професійної суб'єктності майбутнього офіцера відбувається в процесі військово-професійної підготовки, тобто «спеціальної професійної підготовки суб'єкта до майбутньої професійної діяльності» [2, с. 10] та є одним із пріоритетних завдань системи військової освіти. З огляду на обумовлені вихідні положення, загальна гіпотеза експериментального дослідження полягала в припущенні, що рівень сформованості професійної суб'єктності у майбутніх офіцерів зростатиме за умов розроблення та впровадження в професійну підготовку курсантів вищих військових навчальних закладів методики формування професійної суб'єктності майбутніх офіцерів. З метою перевірки висунутої гіпотези дослідження та ефективності комплексної методики проведено констатувальний етап експерименту, який здійснювався відповідно до визначених компонентів та виокремлених критеріїв оцінки рівня сформованості професійної суб'єктності майбутнього офіцера: ціннісно-

мотиваційного, когнітивно-ресурсного, діяльнісно-поведінкового та рефлексивно-оцінного.

Діагностика сформованості компонентів професійної суб'єктності у майбутніх офіцерів здійснювалась за допомогою наступних методик, вибір яких був обумовлений потребою забезпечення адекватності та валідності: «Мотивація досягнення успіху» А. Мехрабіана в модифікації М. Магомед-Емінова, методика визначення професійної спрямованості Дж. Голланда, методика діагностики мотивації професійної діяльності К. Замфір в модифікації А. Реана, опитувальник Дж. Роттера для діагностики рівня суб'єктивного контролю, методика діагностики рефлексії А. Карпова, методика діагностики визначення загального рівня самоефективності Р. Шварцера та М. Єрусалема в модифікації В. Ромека, методика діагностики визначення рівня прагнення до самоактуалізації Е. Шострома в модифікації Н. Каліної і А. Лазукіна. Діагностика окремих компонентів здійснювалась за допомогою авторських анкет та опитувальників, метою яких було з'ясування результатів квазіпрофесійної діяльності майбутніх офіцерів під час навчання, аналіз результатів виконання обов'язків на первинних посадах офіцерського складу під час проходження стажування в частинах та підрозділах та аналіз академічної успішності курсантів протягом навчального року.

У результаті проведеної діагностики на констатувальному етапі дослідження визначено низький рівень сформованості професійної суб'єктності 35,0% курсантів контрольної та 36,9% курсантів експериментальної груп, середній рівень – 31,8% респондентів контрольної та 32,3% експериментальної груп, достатній рівень – у 24,4% та 26,3% курсантів контрольної та експериментальної груп відповідно. Лише у 8,6% опитаних курсантів з числа контрольної групи діагностовано високий рівень сформованості професійної суб'єктності, тоді як у респондентів експериментальної групи аналогічний показник становить 7,8% (табл. 1; рис. 1).

Таблиця 1

Рівень сформованості професійної суб'єктності майбутніх офіцерів за результатами констатувального етапу експерименту

Рівні	Групи	Компонент (за відповідним критерієм)				Узагальнені результати
		Ціннісно-мотиваційний	Когнітивно-ресурсний	Діяльнісно-поведінковий	Рефлексивно-оцінний	
Низький	КГ	41,5%	26,%	36,2%	35,7%	35,0%
	ЕГ	39,5%	26,8%	31,2%	36,9%	33,6%
Середній	КГ	25,7%	37,9%	31,4%	32,3%	31,8%
	ЕГ	23,8%	37,3%	38,1%	30,2%	32,3%
Достатній	КГ	23,7%	26,5%	24,3%	23,3%	24,4%
	ЕГ	29,5%	27,4%	22,9%	25,7%	26,3%
Високий	КГ	8,9%	8,7%	8,1%	8,7%	8,6%
	ЕГ	7,1%	8,5%	8,2%	7,2%	7,8%

Рис. 1. Розподіл рівнів сформованості професійної суб'єктності майбутніх офіцерів за результатами констатувального етапу експерименту

Формувальний етап експериментального дослідження полягав у впровадженні авторської комплексної методики формування професійної суб'єктності майбутніх офіцерів в освітній процес вищих військових навчальних закладів та її експериментальній перевірці. Формувальний етап

експерименту організовано на базі кафедри морально-психологічного забезпечення діяльності військ Інституту морально-психологічного забезпечення Національної академії сухопутних військ імені гетьмана Петра Сагайдачного з курсантами спеціальності «Забезпечення військ (сил)» спеціалізації «Морально-психологічне забезпечення у підрозділах, на кораблях (за видами Збройних сил). До експерименту залучено курсантів, яких чисельно було об'єднано наступним чином: до складу контрольної групи ввійшло 202 курсанти, до складу експериментальної групи – 212 курсантів.

З метою перевірки ефективності методики формування професійної суб'єктності майбутніх офіцерів та визначення динаміки позитивних змін проведено діагностування рівнів сформованості професійної суб'єктності відповідно до розроблених критеріїв та показників, після чого результати контрольної та експериментальної груп на формувальному етапі експерименту порівнювалися між собою, а також з відповідними результатами констатувального етапу експериментального дослідження.

Порівняння одержаних результатів в експериментальній та контрольній групах за рівнями сформованості професійної суб'єктності після завершення формувального етапу експерименту дозволило сформулювати наступні припущення:

- емпіричні розподіли курсантів експериментальної групи за рівнем сформованості професійної суб'єктності на початку й після завершення експерименту не відрізняються між собою;

- емпіричні розподіли курсантів експериментальної групи за рівнем сформованості професійної суб'єктності на початку й після завершення експерименту відрізняються між собою;

- позитивна динаміка змін у розподілі курсантів експериментальної групи за рівнем сформованості професійної суб'єктності на початку й після завершення експерименту, що є результатом реалізації комплексної методики формування професійної суб'єктності, підтверджується методами математичної

статистики.

Проведений аналіз одержаних результатів сформованості професійної суб'єктності майбутніх офіцерів в експериментальній та контрольній групах відповідно до визначених критеріїв – ціннісно-мотиваційного, когнітивно-ресурсного, діяльнісно-поведінкового та рефлексивно-оцінного на початковому етапі формувального експерименту засвідчили переваження низьких та середніх показників (табл. 2)

Таблиця 2

Рівні сформованості професійної суб'єктності майбутніх офіцерів на початковому етапі формувального експерименту									
Компонент (за відповідним критерієм)	Групи	Рівні							
		Низький		Середній		Достатній		Високий	
		К-сть	%	К-сть	%	К-сть	%	К-сть	%
Ціннісно-мотиваційний	ЕГ	83	39,5	50	23,8	62	29,5	15	7,1
	КГ	84	41,5	52	25,7	48	23,7	18	8,9
Когнітивно-ресурсний	ЕГ	53	26,8	79	37,3	59	27,4	19	8,5
	КГ	55	29,9	77	37,9	53	26,5	17	8,7
Діяльнісно-поведінковий	ЕГ	76	31,2	66	38,1	51	22,9	17	8,2
	КГ	63	36,2	77	31,4	46	24,3	16	8,1
Рефлексивно-оцінний	ЕГ	77	36,9	64	30,2	54	25,7	15	7,2
	КГ	72	35,7	66	32,3	47	23,3	17	8,7
Узагальнені результати	ЕГ	72	33,6	65	32,4	56	26,3	17	7,8
	КГ	69	35,8	68	31,8	49	24,4	17	8,6

Узагальнення результатів рівня сформованості професійної суб'єктності майбутніх офіцерів на початковому етапі формувального експерименту вказує на переважання у курсантів як контрольної, так і експериментальної груп низького та середнього рівнів сформованості професійної суб'єктності, підтвердженням чого є практично однаковий рівень сформованості

професійної суб'єктності за усіма компонентами та відповідними їм критеріями.

Задля підтвердження рівноцінного розподілу курсантів під час формувального етапу експерименту в експериментальній та контрольній групах використано методи математичної статистики на основі розрахунку критерію Колмогорова-Смірнова [1], що було обумовлено наявним потенціалом достовірної перевірки емпіричних розподілів курсантів при наявній суттєвій вибірці ($n_1=202$, $n_2=210$). Крім цього, використання критерію Колмогорова-Смірнова забезпечило достовірну перевірку емпіричних розподілів курсантів контрольної та експериментальної груп на початку формувального етапу експерименту.

Висновок щодо схожості експериментальної та контрольної груп здійснювався через порівняння отриманого експериментального значення критерію ($\lambda_{емп}$) з його критичним табличним значенням ($\lambda_{кр}$) при рівні значущості ($p \leq 0,05$).

Із урахуванням табличного значення $\lambda_{кр}=1,36$ ($p \leq 0,05$), на підставі обрахунків критерію Колмогорова-Смірнова, доходимо висновку, що відмінності у розподілах рівнів сформованості професійної суб'єктності у курсантів контрольної та експериментальної груп не є статистично значущими, так як $\lambda_{кр}$ (0,2749 1,36) на рівні значущості $p \leq 0,05$, що є підтвердженням нульової гіпотези про несуттєву відмінність порівнюваних контрольної та експериментальної груп.

Узагальнені результати проведеного зрізу на початковому етапі формувального експериментального дослідження засвідчили, що сформованість професійної суб'єктності майбутніх офіцерів контрольної та експериментальної груп за визначеними показниками фактично є тотожними, що вказує на потребу їх суттєвого удосконалення.

З метою підвищення рівня сформованості професійної суб'єктності

майбутніх офіцерів в процес професійної підготовки курсантів експериментальної групи впроваджено комплекс навчально-виховних заходів на основі авторської методики формування професійної суб'єктності майбутніх офіцерів, реалізації яких забезпечила формування та розвиток основних якостей, прояв яких становить зміст професійної суб'єктності. В той час, освітній процес у курсантів контрольної групи був організований за традиційною методикою без внесення додаткових змін.

Після реалізації в освітньому процесі курсантів експериментальної групи положень комплексної методики формування професійної суб'єктності майбутніх офіцерів отримано цифрові показники змін стану сформованості професійної суб'єктності, що відображено у табл. 2 та 3.

Таблиця 2

Цифрові показники рівнів сформованості професійної суб'єктності курсантів контрольної та експериментальної груп на заключному етапі формувального експерименту

Компонент (за відповідним критерієм)	Групи	Рівні							
		Низький		Середній		Достатній		Високий	
		К-сть	%	К-сть	%	К-сть	%	К-сть	%
Ціннісно-мотиваційний	ЕГ	25	11,7	37	17,4	88	42,0	60	28,9
	КГ	82	40,4	48	23,6	54	26,7	18	9,3
Когнітивно-ресурсний	ЕГ	27	12,7	60	28,6	67	31,8	56	26,9
	КГ	58	28,6	66	32,6	60	29,5	18	9,3
Діяльнісно-поведінковий	ЕГ	20	9,5	47	22,6	74	35,4	69	32,5
	КГ	72	35,6	64	31,9	45	22,1	21	10,4
Рефлексивно-оцінний	ЕГ	26	12,5	70	33,3	52	24,7	62	29,5
	КГ	67	33,3	78	38,7	35	17,4	22	10,6
Загальне значення	ЕГ	26	11,6	54	25,4	70	33,4	62	29,4
	КГ	70	34,5	64	31,7	79	23,9	15	9,9

Таблиця 3

Узагальнені результати формувального етапу експерименту щодо сформованості професійної суб'єктності майбутніх офіцерів

Рівні сформованості професійної суб'єктності	Початковий етап формувального експерименту				Заключний етап формувального експерименту			
	КГ (202)		ЕГ (210)		КГ (202)		ЕГ (210)	
	К-ть	%	К-ть	%	К-ть	%	К-ть	%
Низький	69	35,8	72	33,6	70	34,5	26	11,6
Середній	68	31,8	65	32,4	64	31,7	54	25,4
Достатній	49	24,4	56	26,3	79	23,9	70	33,4
Високий	17	8,6	17	7,8	15	9,9	62	29,4

Аналіз цифрових показників отриманих результатів заключного етапу формувального експерименту вказує на сформованість усіх компонентів професійної суб'єктності майбутніх офіцерів. Крім того, одержані показники в експериментальній групі є суттєво вищими у порівнянні із показниками курсантів, що входили до складу контрольної групи.

Динаміка сформованості рівнів професійної суб'єктності майбутніх офіцерів представлена на рис. 2 та 3.

Рис. 2 Динаміка сформованості професійної суб'єктності курсантів контрольної групи на формувальному етапі експерименту

Рис. 3 Динаміка сформованості професійної суб'єктності курсантів експериментальної групи на формувальному етапі експерименту

Перевірку достовірності отриманих результатів формувального етапу експерименту було здійснено з використанням методів математичної статистики на основі обрахунку критерію Колмогорова-Смірнова [1]. Використання критерію Колмогорова-Смірнова передбачало перевірку емпіричних розподілів курсантів контрольної та експериментальної груп на заключному етапі формувального експерименту на основі визначення точки максимальної суми накопичених розходжень між двома розподілами ($d_{\max}$). Математичні обрахунки $d_{\max}$ з метою підтвердження достовірності отриманого результату представлено у табл. 4.

Таблиця 4

Розрахунок значення $d_{\max}$ для загальних результатів сформованості професійної суб'єктності у курсантів контрольної та експериментальної груп на заключному етапі формувального експерименту

Рівні	Емпірич а частота КГ	Емпірич н частота ЕГ	Емпірич а частість КГ f_1	Емпірич а частість ЕГ f_2	Нак. част. за модулем (d_i)
Низький	70	26	0,3465	0,1238	0,2227
Середній	64	54	0,3168	0,2571	0,0597
Достатній	79	70	0,3910	0,3333	0,0577
Високий	15	62	0,0742	0,2952	0,2210
Сума	$n_1 = 202$	$n_2 = 210$	1	1	—

Визначення $d_{\max} = 0,2227$ дозволило здійснити розрахунок емпіричного значення критерію λ , задля чого було використано формулу:

$$\lambda_{\text{емп}} = d_{\max} \cdot \sqrt{\frac{n_1 \cdot n_2}{n_1 + n_2}},$$

де n_1 та n_2 – кількість курсантів в контрольній та експериментальній групах відповідно.

Задля отримання висновку про статистично достовірну відмінність між експериментальною та контрольною групами було проведено порівняння отриманого експериментального значення критерію ($\lambda_{\text{емп}}$) із його критичним табличним значенням ($\lambda_{\text{кр}}$) при рівні значущості ($p \leq 0,05$).

Із урахуванням табличного значення $\lambda_{\text{кр}} = 1,36$ ($p \leq 0,05$), на підставі обрахунків критерію Колмогорова-Смірнова, доходимо висновку про суттєві статистично значущі відмінності у розподілах рівнів сформованості професійної суб'єктності у курсантів контрольної та експериментальної груп за результатами формувального експерименту, так як $\lambda_{\text{кр}} (2,2597 \ 1,36)$ на рівні значущості $p \leq 0,05$.

Поведені математичні обрахунки з використанням критерію Колмогорова-Смірнова дозволяють дійти висновку, що на момент проведення заключного етапу формувального експерименту між курсантами контрольної та експериментальної груп встановлено статистично достовірні відмінності, що із урахуванням одержаних статистично значущих результатів експерименту є підтвердженням переваг запровадження комплексної методики формування професійної суб'єктності майбутніх офіцерів в освітню діяльність вищих військових навчальних закладів.

Отже, аналіз результатів формувального етапу педагогічного експерименту підтвердив якісні зміни числових значень показників та відповідних їх рівнів сформованості професійної суб'єктності.

Отримані результати вказують на ефективність комплексної методики

формування професійної суб'єктності майбутніх офіцерів, основою якої є цілеспрямовано організована діяльність науково-педагогічних працівників, адміністративно-командного складу вищих військових навчальних закладів та курсантів – майбутніх офіцерів, що відбувається за наступною послідовністю: актуалізація суб'єктного потенціалу курсанта; стимулювання його суб'єктної активності; створення умов набуття суб'єктного досвіду військово-професійної діяльності; формування професійної суб'єктності майбутніх офіцерів.

Подальші перспективи дослідження полягають у пошуку шляхів підвищення ефективності процесу формування професійної суб'єктності майбутніх офіцерів.

ВИКОРИСТАННІ ДЖЕРЕЛА

1. Кыверялг А. А. Методы исследования в профессиональной педагогике. Таллин, 1980. 334 с.
2. Миронова Т. Л. Самосознание профессионала. Улан-Удэ : Изд-во Бурят. гос. ун-та, 1999. 200 с.
3. Телелим В. М. Військова освіта в системі безпеки та оборони держави. *Наука і оборона*. 2013. № 4. С. 21–28.
4. Ягупов В. В. Теорія і методологія військово-педагогічних досліджень: підручник. Київ, 2019. 444 с.
5. Ягупов В. В. Формирование и развитие профессиональной субъектности офицеров. *Известия Российской академии образования*. 2013. №1. С. 74–83.

REFERENCES

1. Кыверялг А. А. Методы yssledovanyia v professyonalnoi pedahohyke. Tallyn, 1980. 334 s.
2. Myronova T. L. Samosoznanye professyonalala. Ulan-Udэ : Yzd-vo Buriat. hos. un-ta, 1999. 200 s.
3. Telelym V. M. Viiskova osvita v systemi bezpeky ta oborony derzhavy. *Nauka i oborona*. 2013. № 4. S. 21–28.
4. Iahupov V. V. Teoriia i metodolohiia viiskovo-pedahohichnykh doslidzhen: pidruchnyk. Kyiv, 2019. 444 s.
5. Iahupov V. V. Formyrovanye y razvytye professyonalnoi subyеktnosty ofytserov. *Yzvestyia Rossyiskoi akademyy obrazovaniya*. 2013. №1. S. 74–83.

КАПИНУС АЛЕКСАНДР

кандидат педагогических наук, доцент;
начальник кафедры морально-психологического обеспечения деятельности войск Национальной академии сухопутных войск имени гетмана Петра Сагайдачного, г. Львов, Украина

РЕЗУЛЬТАТЫ ФОРМИРУЮЩЕГО ЭТАПА ПЕДАГОГИЧЕСКОГО ЭКСПЕРИМЕНТА ПО ФОРМИРОВАНИЮ ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ СУБЪЕКТНОСТИ БУДУЩИХ ОФИЦЕРОВ ВООРУЖЕННЫХ СИЛ УКРАИНЫ

Аннотация. В статье представлены результаты статистической обработки данных педагогического эксперимента по формированию профессиональной субъектности будущих офицеров в высших военных учебных заведениях.

Определено, что проведенное экспериментальное исследование позволило проанализировать и обобщить статистические показатели диагностики, определить уровень сформированности профессиональной субъектности будущих офицеров, проверить эффективность внедрения комплексной методики формирования профессиональной субъектности будущих офицеров и выявить факторы, которые оказывают решающее влияние на совершенствование профессиональной подготовки курсантов в высших военных учебных заведениях.

Акцентируется внимание на выборе и использовании инструментария исследования с учетом потребности обеспечения адекватности и валидности избранных методик. С целью диагностики результатов квазипрофессиональной деятельности будущих офицеров во время обучения в высших учебных заведениях, выполнение обязанностей на первичных должностях офицерского состава при прохождении стажировки и проведения анализа академической успеваемости курсантов в течение учебного года использовались авторские анкеты и опросники.

Установлено, что по результатам констатирующего этапа эксперимента имеет место преобладание низкого и среднего уровней сформированности профессиональной субъектности у будущих офицеров по всем определенным критериям. Проведенный анализ полученных результатов формирующего этапа экспериментального исследования после внедрения в образовательный процесс комплексной методики формирования профессиональной субъектности свидетельствует о положительных статистически достоверных изменениях в уровнях сформированности профессиональной субъектности по всем

выделенными критериями: ценностно-мотивационному, когнитивно-ресурсному, деятельностно-поведенческому и рефлексивно-оценочному.

Осуществлена проверка полученных результатов экспериментального исследования с помощью методов математической статистики на основе критерия Колмогорова-Смирнова позволила подтвердить эффективность внедренной в процесс военно-профессиональной подготовки будущих офицеров комплексной методики формирования профессиональной субъектности.

Ключевые слова: курсант, будущий офицер, формирующий эксперимент, критерии, показатели, уровни, образовательный процесс, высшее военное учебное заведение.

KAPINUS OLEKSANDR

Ph.D of Pedagogical Sciences, associate professor;

Head of the Department of Moral and Psychological ensuring the activities of troops

Hetman Petro Sahaidachnyi National Army Academy
Lviv, Ukraine

RESULTS OF THE FORMATIVE STAGE OF PEDAGOGICAL EXPERIMENT ON FORMATION OF PROFESSIONAL SUBJECTIVITY OF FUTURE OFFICERS OF THE ARMED FORCES OF UKRAINE

Abstract. The article presents the results of statistical processing of pedagogical experiment data on the formation of professional subjectivity of future officers in higher military educational institutions.

It is determined that the conducted experimental research allowed to analyze and generalize statistical indicators of diagnostics, to determine the level of formation of professional subjectivity of future officers, to check efficiency of introduction of complex technique of formation of professional subjectivity of future officers and to reveal factors which have determining influence on professional training. higher military educational institutions.

Emphasis is placed on the choice and use of research tools, taking into account the need to ensure the adequacy and validity of the selected methods.

Author's questionnaires and questionnaires were used to diagnose the results of quasi-professional activities of future officers while studying in higher educational institutions, to perform duties in primary officer positions during internships and to analyze the academic performance of cadets during the academic year.

It was found that according to the results of the ascertaining stage of the experiment, there is a predominance of low and medium levels of professional subjectivity in future officers according to all the defined criteria. The analysis of the

results of the formative stage of experimental research after the introduction into the educational process of a comprehensive method of forming professional subjectivity shows positive statistically significant changes in the levels of professional subjectivity according to all selected criteria: value-motivational, cognitive-resource, activity-behavioral reflexive-evaluative.

The verification of the obtained results of the experimental research using the methods of mathematical statistics based on the Kolmogorov-Smirnov criterion allowed to confirm the effectiveness of the integrated method of forming professional subjectivity introduced in the process of military training of future officers.

Key words: cadet, future officer, formative experiment, criteria, indicators, levels, educational process, higher military educational institution.